

Оценка на въздействието на ОПОС 2014-2022 г. и на приноса на подкрепата от ЕСИФ за постигането на специфичните цели по всеки приоритет

Заседание на Комитета за наблюдение

Бургас, 20.11.2023 г.

Основна информация за оценката

- Договор между МОСВ и ДЗЗД „Екостил“ от 1.04.2019 г. с продължителност до 01.04.2024 г.
- Оценката на въздействието е последната оценка от договора.

Оценка	Период на изпълнение
Компонент 1: Оценка на напредъка по изпълнението на приоритетни оси 1, 2, 3, 4 и 6	април-декември 2019 г. <i>данните в доклада са към 30.09.2019 г.</i>
Компонент 2: Оценка на ефективността и ефикасността на изпълнението на приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух“ на ОПОС 2014- 2020 г.	септември 2019 г. – март 2020 г. <i>данните в доклада са към 31.01.2020 г.</i>
Компонент 3: Оценка на въздействието на ОПОС 2014-2020 и на приноса на подкрепата от ЕСИФ за постигането на специфичните цели по всеки приоритет	март- октомври 2023 г. <i>данните в доклада са към 30.06.2023 г.</i>
Компонент 4: Оценка на прилагането на ОПОС 2014-2020 г. чрез подхода „Водено от общностите местно развитие“ (BOMP)“	юни 2020 г. – декември 2020 г. <i>данните в доклада са към 31.10.2020 г.</i>

Подход, методи и инструменти

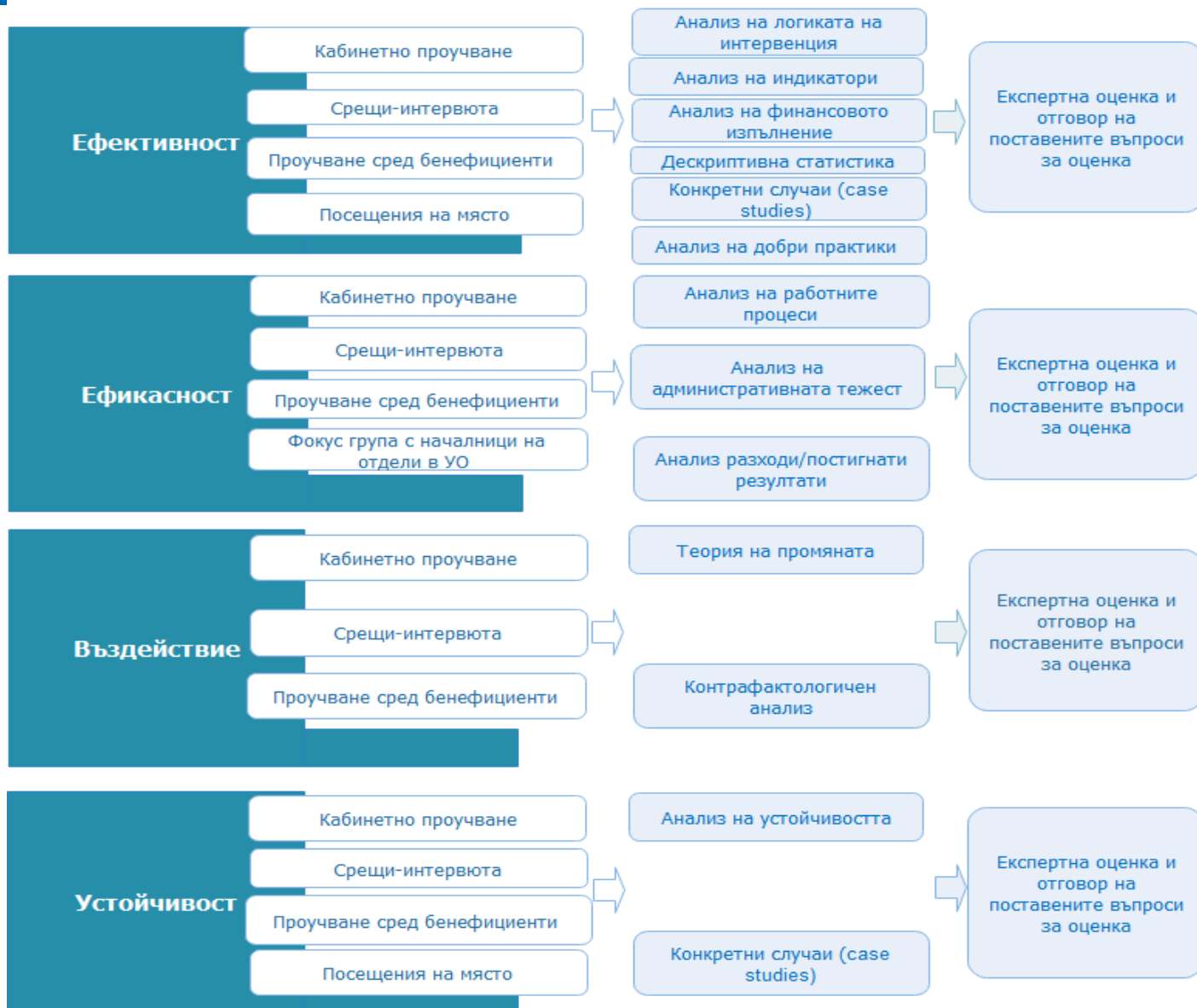
Общо 17 оценителни въпроса:

- ефективност (5);
- ефикасност (3);
- въздействие (6) и
- устойчивост (3).

Всички приоритетни оси.

Ограничения:

- Голяма част от проектите са все още в изпълнение
- Ограничения по отношение на данните, за оценка на въздействието (непълни данни за депонирани битови отпадъци от общините; данните от НСИ са към 2021 г.)

Проучвания сред бенефициенти

Групи участници в онлайн проучванията	Поканени	Отговорили напълно		Отговорили частично		Общо	
	брой	брой	%	брой	%	брой	%
Общини	188	102	54%	30	16%	132	70%
ВиК оператори	15	9	60%	6	40%	15	100%
Публични институции	24	19	79%	4	17%	23	96%
Юридически лица със стопанска и нестопанска цел	49	21	43%	7	14%	28	57%
Общо	276	151	55%	47	17%	198	72%

Проучванията са проведени в периода май-юни 2023 г.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

Инвестициите по ОПОС 2014-2020 г. имат положително въздействие върху изпълнението на политиките по опазване на околната среда във финансираните сектори:

Води

Отпадъци

Натура 2000 и биоразнообразие

Превенция на риска от наводнения и свлачища

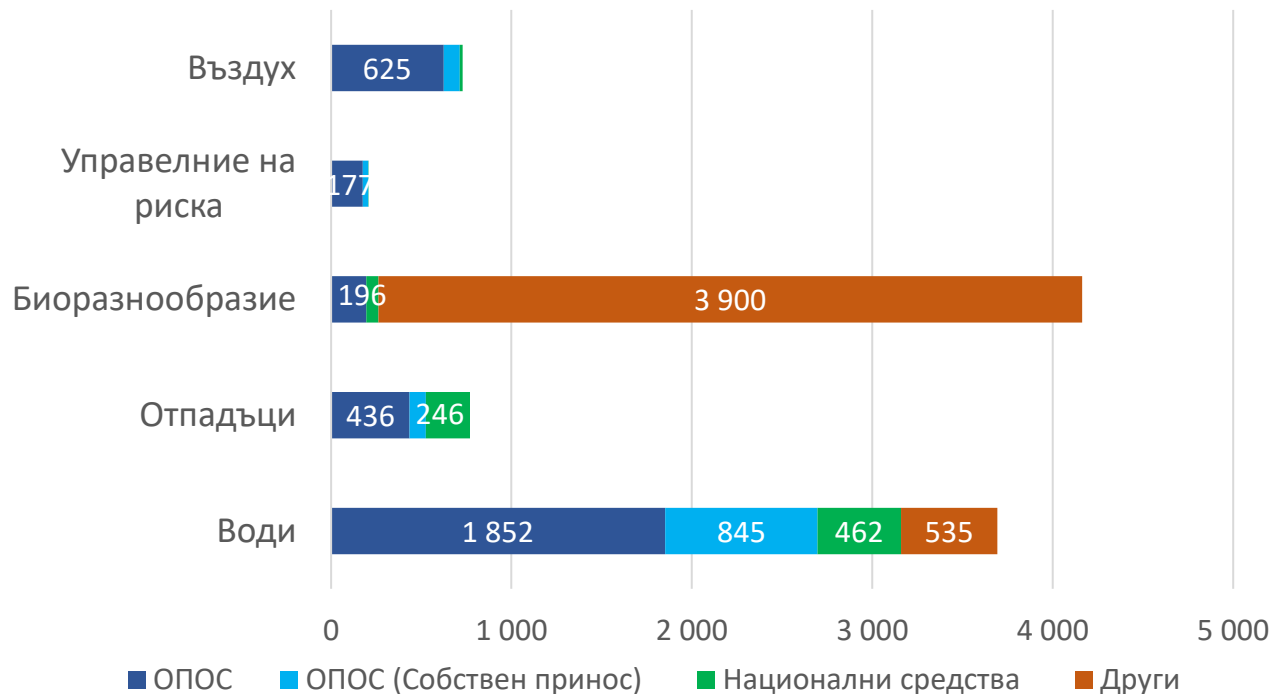

Въздух

Финансов принос на ОПОС

- Значителен в областта на водите, отпадъците и намаляване замърсяването на въздуха
- По-ограничен в областта на биологичното разнообразие и превенция на риска от наводнения и свлачища

Инвестиции по сектори, в млн. лв. 2014-2020

ВОДИ - въздействие

Показатели	2014	2021	Промяна
Обществена канализационна мрежа общо за страната (км)	10518	12831	2313
Селищни ПСОВ, общ брой	89	176	87
В това число: ПСОВ с капацитет над 2000 е.ж.	70	115	45
Свързано население с ПСОВ, %	56,8%	66,8%	10%

Източник: НСИ, към датата на оценката последните налични данни са за 2021 г.

Съответствие с Директива 91/271/ЕИО

Критерии	Отвеждане на отпадъчни води	Пречистване на отпадъчни води	Отстраняване на N и P при заустване в чувствителни зони
Година	(чл.3)	(чл.4)	(чл.5)
2014	26%	20%	17%
2016	51%	38%	22%
2018	90%	42%	27%

Източник: Технически доклади за изпълнение на директивата за пречистване на градски отпадъчни води

Година	Общ брой агломерации	В съответствие	% агломерациите в съответствие
2020	253	90	36%

Източник: Доклад на България от 2022 г., по чл.17 на Директива 91/271/ЕИО

Отпадъци - въздействие

Инсталации	Брой	Общини
Инсталации за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци	7 (10)	20 (43)
Инсталации за компостиране на разделно събрани зелени и/или биоразградими битови отпадъци	22 (29)	41 (71)
Анаеробни инсталация за разделно събрани биоразградими битови отпадъци	(3)	(13)

В скоби са посочени инсталациите, които към 30.06.2023г. са в изпълнение.

Скобите при общините показват общини, чиито инсталации не са завършени към датата на оценка.

Показатели	2014	2021	Промяна
Предадени за предварително третиране битови отпадъци (хил. тона)	1 598	1 960	362
Дял на предадените за оползотворяване битови и подобни отпадъци (%)	3%*	30%	27%
Дял на депонираните битови отпадъци (%)	41%	25%	-15%
Степен на рециклиране на битови отпадъци (%)	35%**	45%	10%

Източник: НСИ, собствени изчисления; *Данните са за 2017; ** Данните са за 2017 с източник: ИАОС; към датата на оценката последните налични данни са за 2021 г.

Биоразнообразие - въздействие

Повишаване на административния капацитет за управлението на мрежата Натура 2000 и НПРД

Частичен принос поради забавеното изменение на Закона за биологичното разнообразие (поправки в Закона, които регламентират структурата за управление на Натура 2000 са приети на 20 октомври 2023 г.)

Повишаване информираността

Принос към подобряване на природозащитно състояние

Подкрепени по ОПОС	Брой
Местообитания	15 (30)
Видове	8 (41)
Видове птици	10

В скоби са посочени местообитанията и видовете, които са подкрепени по проекти, които към 30.06.2023 са в изпълнение.

Съгласно последното докладване на България (доклад от 2022 г.) по чл. 17 на Директива за местообитанията; Докладване по чл. 12 на Директива за птиците; страната бележи слабо подобрене по отношение на местообитанията, но влошаване по отношение на видовете и на видовете птици, с изключение на птиците в горите.

Управление на риска - въздействие

Наводнения:

- ПУРН
- 3 ремонтирани язовира
- Пилотна система за управление на водите в реално време (р. Искър)

Свлачища:

- 32,90 ха (80 ха)
- Изграждане/възстановяване на контролно-измервателни системи (КИС)

Управление на рисковете:

- 6 регионални обучителни центъра
- Национална информационна система за анализиране и оценка на рисковете от бедствия и разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване

Ползи от реализирането на проектите в областта на управлението на риска от наводнения и свлачища

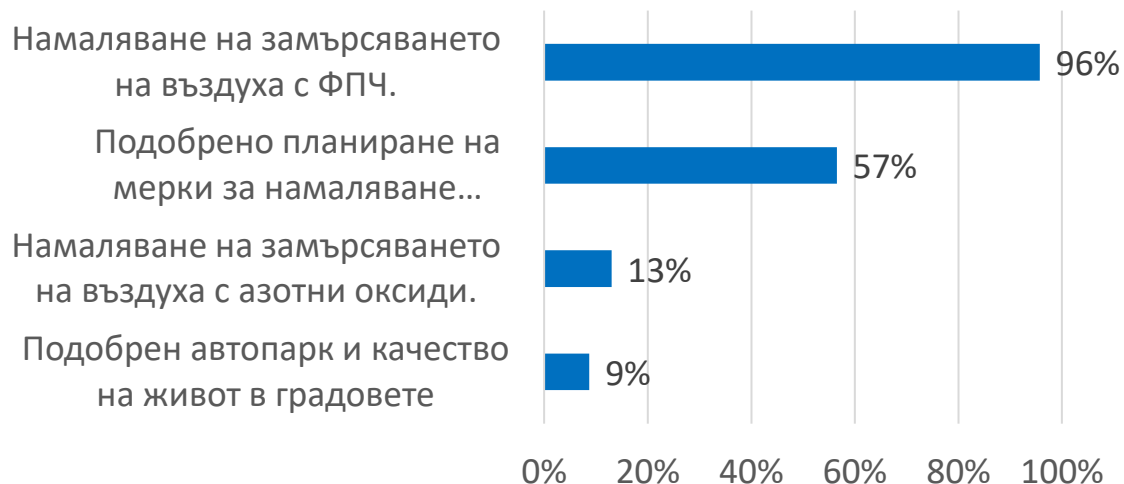
Източник: Проведено анкетно проучване сред общини в периода май-юни 2023 г.

Въздух- въздействие

Очаквани ползи от реализирането на проектите в областта на намаляване на замърсяването на въздуха с ФПЧ

Подобрено докладване - Информационна система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух като част от Националната система за мониторинг на КАВ в реално време.

Подобрено планиране - планове за управление на КАВ на общините

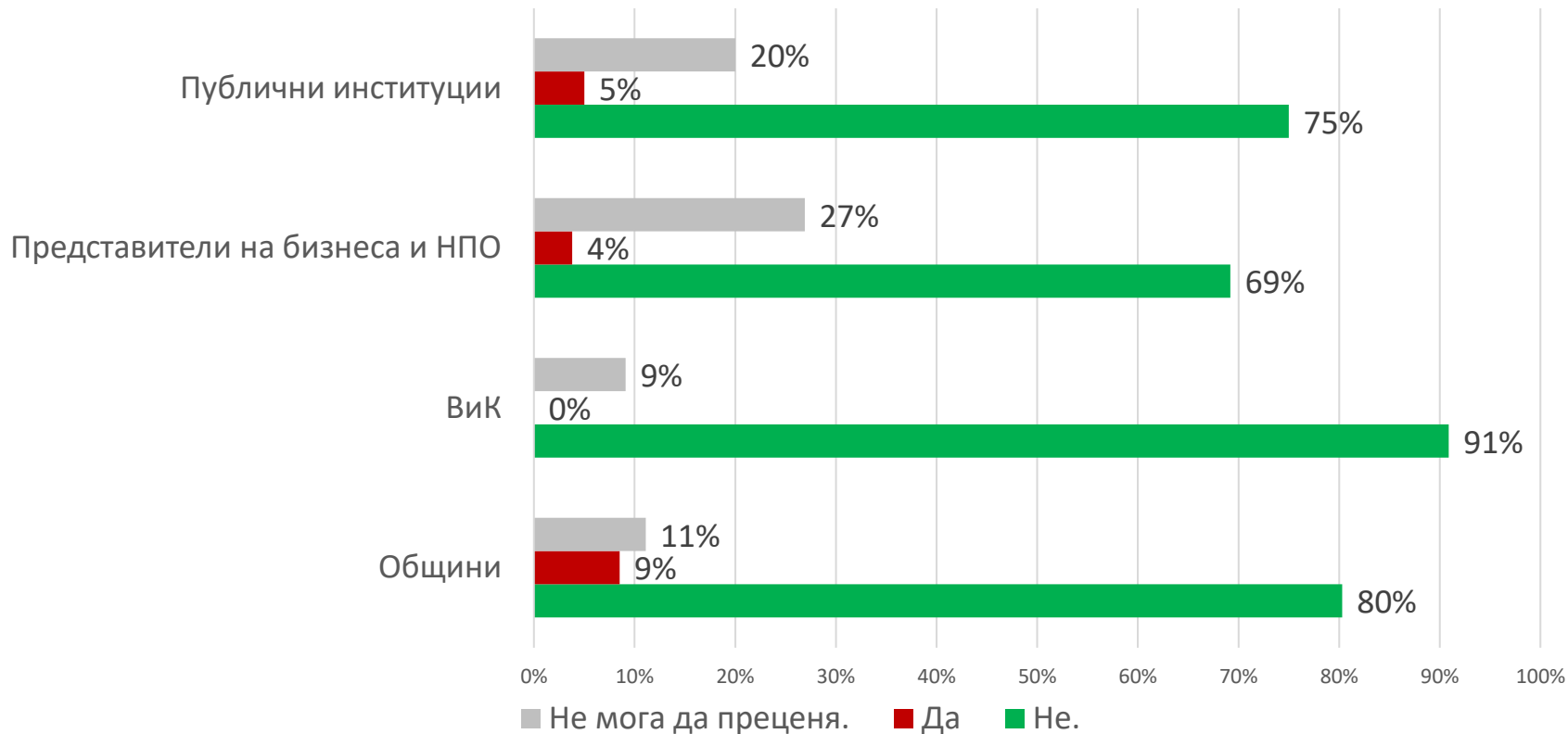
Източник: Проведено анкетно проучване сред общини в периода май-юни 2023 г.

Непланирани ефекти

- **Ефект на изместване** – положителните ефекти от подобреното пречистване на отпадъчните води водят до влошаване на финансовото състояние на ВиК операторите и увеличаване на цената на водата за потребителите.
- **Мултиплициращ ефект** - допълнително финансиране или изпълнение на съпътстващи мерки (инвестиции във ВиК)

Непланирани ефекти - мъртво тегло

Отговор на въпроса „Ако не беше подкрепата по ОПОС щяхте ли да реализирате проекта?“

Източник: Проведени анкетни проучвания сред бенефициенти по програмата за целите на оценката

Прилагане на ФИ

ПО1 Води:

- 5 договора за заем на стойност 35,6 мил. евро
- 9 ВиК оператора са осигурили собствения принос от друг източници – 3 от други банки;
- Гаранционният инструмент не е приложен.
- Недостатъчна привлекателност на ФИ и голяма административна тежест.

ПО2 Отпадъци: финансовият инструмент не се реализира

- ограничения в подкрепата и слаб интерес от страна на определените крайни получатели (центровете за повторна употреба не генерират достатъчно приходи)

Фактори, оказали въздействие за постигане на целите

Вътрешни:

- Късното стартиране на мерки, поради липса на готовност от страна на потенциалните бенефициенти
- Закъснения при изпълнение на проектите
- Промяна в средата на изпълнение на проектите
- Недостатъчен опит/капацитет при някои бенефициенти за управление и изпълнение на проекти, финансирани от ЕСИФ
- Специфични предизвикателства пред изпълнението на проекти по отделните приоритетни оси – териториално устройствени и съгласувателни процедури

Външни:

- COVID 19
- Войната в Украйна
- Висока инфлация в последните години
- Нестабилна политическа обстановка

Устойчивост

- Резултатите се припознават от бенефициентите
- Добра политическа и финансова устойчивост
- Фактори, които оказват неблагоприятно влияние:
  - Липса на консенсус относно стратегическото развитие в областта на Натура 2000 и Води
  - Ценна на водата – социална поносимост
  - Цената на електроенергията и енергоносители.

Препоръки

- **Навременно стартиране на мерките:** В началото на изпълнение на Програмата „Околна среда“ 2021-2027 да се стартират всички мерки, за които има готовност за изпълнение. Препоръчва се приоритетно да се финансират мерки, които имат пряк принос към постигане на целите.
- **Дълъг списък от проекти в готовност:** Управляващият орган да анализира готовността на бенефициентите за изпълнение на мерки, подкрепящи постигането на целите, като състави дълъг списък от възможни проекти, регулярно проследява нивото на проектна готовност и оказва техническа помощ, където е необходимо за постигането на такава.
- **Осигуряване на привлекателни ФИ:** През следващия програмен период Управляващият орган, в споразуменията си с Фонд мениджър на финансовите инструменти в България, да постави клауза с изискване финансовите продукти да бъдат по-атрактивни от съществуващите на пазара.
- **Разширяване на подкрепата с ФИ:** Препоръчва се подкрепата с финансови инструменти да бъде по-широка от тази с безвъзмездна финансова помощ и да осигурява покриване на допълнителни нужди на крайните получатели, които имат принос към постигане целите на програмата.
- **Осигуряване на данни:** Управляващият орган на ОПОС да разгледа възможностите за набиране на допълнителни данни от проектите, извън индикаторите по програмата, които да служат за анализ на постигнатото.

Благодаря за вниманието!

За връзка с нас:

ecoryssee@ecorys.com

Тел. 02/81 55 684

